

КАФЕДРА СТАРОВИННОЇ МУЗИКИ

Українське музичне Бароко

Освітній ступінь

«Магістр»

Курс	1
Семестр	2

Спеціальність

025 «Музичне мистецтво»

Освітньо-професійна програма

«Музичне мистецтво»

Статус

Вибіркова

ECTS	3
Годин	90
Лекційні	20
Семінарські	20
Самостійна робота	50

Форма контролю

Залік

Інформація про викладача

ПІБ	Ігнатенко Євгенія Василівна кандидатка мистецтвознавства, доцентка кафедри теорії музики Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського.
Профіль викладача	https://scholar.google.com.ua/citations?user=zmGuB8YAAAAJ&hl=uk
e-mail	evgeniaopus31@gmail.com

АНОТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Зацікавленість музичним мистецтвом віддалених епох – одна з характерних тенденцій сучасної культури, яка намітилася ще на початку XX ст. Робота музикознавців з рукописами, історичні та культурологічні дослідження, пошук автентичної манери виконання давньої музики – різні ланки поступового процесу освоєння спадщини старих майстрів. Важливою складовою загальноєвропейського руху відродження старовинної музики є дослідження і виконання української музики доби Бароко. Дисципліна «Українське музичне Бароко» відповідає запитам сучасного музичного життя і представляє новий напрямок розвитку вищої мистецької освіти в Україні.

Предметом курсу «Українське музичне Бароко» є історія розвитку української музики XVII–XVIII ст. в індивідуальних та історичних проявах.

Об'єктом навчальної дисципліни є українська музика XVII–XVIII ст. в історично-стильовій перспективі.

Мета курсу – детальне вивчення української барокової музики XVII–XVIII ст., яка в подальшій роботі виконавця може стати основою його репертуару.

Завдання курсу:

- 1) окреслити історичну перспективу розвитку української церковно-співацької традиції;
- 2) сформулювати уявлення про музичний стиль Бароко;
- 3) ознайомити з основними музичними жанрами українського музичного мистецтва XVII–XVIII ст. і визначити їх особливості;
- 4) визначити нові підходи в інтерпретації музики «докласичного» періоду;
- 5) сприяти введенню української барокової музики до концертного репертуару сучасних виконавців.

Студенти повинні знати:

- історичну перспективу розвитку української музики в стильовому аспекті;
- основні засади різних історичних стилів виконавства;
- понятійний та категоріальний апарат предмету.

Студенти повинні вміти:

- грамотно проаналізувати музичний твір і його виконавську інтерпретацію;
- визначити жанр твору і його приналежність до конкретного стильового напрямку;
- застосувати набуті теоретичні знання при виконанні твору;
- виявити знання відповідного музичного матеріалу;
- користуватися необхідною літературою.

Програмні компетентності

Загальні компетентності (ЗК):

- ЗК 2. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
 ЗК 3. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.
 ЗК 4. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
 ЗК 5. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях
 ЗК 6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
 ЗК 7. Здатність до міжособистісної взаємодії
 ЗК 9. Здатність працювати автономно.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності спеціальності (СК):

- СК 1. Здатність створювати, реалізовувати і висловлювати свої власні художні концепції.
 СК 2. Усвідомлення процесів розвитку музичного мистецтва в історичному контексті у поєднанні з естетичними ідеями конкретного історичного періоду.
 СК 4. Здатність інтерпретувати художні образи у виконавській / композиторській / педагогічній діяльності.
 СК 5. Здатність збирати та аналізувати, синтезувати художню інформацію та застосовувати її для теоретичної, виконавської, педагогічної інтерпретації.
 СК 7. Здатність аналізувати виконання музичних творів або оперних спектаклів, здійснювати порівняльний аналіз різних виконавських інтерпретацій, у тому числі з використанням можливостей радіо, телебачення, Інтернету.
 СК 8. Здатність взаємодіяти з аудиторією для донесення музичного/навчального матеріалу, вільно і впевнено репрезентувати свої ідеї (художню інтерпретацію) під час публічного виступу.

Програмні результати навчання

- ПРН 3. Визначати стильові і жанрові ознаки музичного твору та самостійно знаходити переконливі шляхи втілення музичного образу у виконавстві.
- ПРН 4. Професійно здійснювати аналіз музично-естетичних стилів та напрямків.
- ПРН 6. Володіти музично-аналітичними навичками жанрово-стильової та образно-емоційної атрибуції музичного твору при створенні виконавських та педагогічних інтерпретацій.
- ПРН 7. Володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом

ПЕРЕЛІК ТЕМ

- Тема 1. Загальна характеристика курсу. Історія відродження української барокової музики: публікація джерел, виконавські інтерпретації. Джерелознавчі аспекти дослідження української музики XVII–XVIII ст.
- Тема 2. Художні принципи стилю Бароко, їх прояв у різних видах мистецтв: живописі, архітектурі, літературі, музиці.
- Тема 3. Стильовий перелом в українській церковній музиці рубежу XVI–XVII ст. Партесний спів: стильові параметри.
- Тема 4. М. Дилецький: факти біографії, характеристика творчості. Концертні твори. Літургійні цикли.
- Тема 5. Трактат М. Дилецького «Мусикійська граматика»: аналіз основних положень.
- Тема 6. Творчість С. Пекалицького та І. Домарацького. Анонімні твори покайної тематики: «Сіде Адам прямо рая», «О горе мні», «Оле, окаянная душе», «Приближается душе конец» та ін.
- Тема 7. Стильовий розвиток партесного концерту у XVIII ст. Пародійний концерт «Сначала днесь поутру рано». Партесний твір як феномен барокового мистецтва.
- Тема 8. Український кант і духовна пісня. Інструментальна музика. Лютневі табулатури.
- Тема 9. Український варіант Бароко. Українська музика XVII–XVIII ст. у контексті західноєвропейського музичного Бароко.
- Тема 10. Проблеми виконавської інтерпретації української барокової музики

ФОРМИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ

Лекції, семінарські заняття, презентація, диспут.

НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ

Основні та додаткові матеріали до навчальної дисципліни надсилаються персонально електронною поштою, Viber, Messenger.

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Діяльність викладача	Діяльність студента	Кількість балів	Термін
• Лекції. • Консультації до курсу чи окремих тем. • Проведення семінарських занять. • Підготовка навчально-методичних матеріалів. • Проведення тематичних та модульних форм контролю, перевірка рівня засвоєння студентами навчального матеріалу. • Підсумковий контроль (залік).	• Відвідування лекційних занять. • Участь у семінарських заняттях (вивчення теоретичного матеріалу теми; виконання твору, обговорення проблемних питань, тестування, написання самостійної роботи тощо). • Самостійна робота студента (вивчення окремих тем або питань, що винесені на самостійне опрацювання, підготовка до семінарських занять тощо). • Складання модульної контрольної роботи. Підсумковий контроль.	0-100	Відповідно до розкладу занять та терміну, встановленому викладачем
Загальна кількість балів (максимальна) – 100 Підсумковий контроль – залік			

Система оцінювання

№ з/п	Контрольний захід оцінювання	Всього %
1.	Участь у обговореннях та доповнення на семінарах	10
2.	Аналітична робота з нотним текстом	10
3.	Практична робота з виконання творчих завдань	20
4.	Відвідування лекцій	10
5.	Залік	50
	Всього	100

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Оцінка «**відмінно**» **A (90–100)** – ставиться студенту, який у повному обсязі опанував теоретичним матеріалом, виявив глибокі системні знання, розуміння історичних процесів еволюції музичних форм і стилів; продемонстрував уміння оперувати загальноприйнятими науковими поняттями і термінами, аналізувати музичні твори з точки зору їх розуміння як художньої цілісності, виявив сформовані навички визначення композиційних, драматургічних, жанрово-стильових особливостей музичного твору, виявлення потенційних можливостей його виконавської інтерпретації; відповідь студента була безпомилковою.

Оцінка «добре» **B (82–89)** – ставиться студенту, який в повному обсязі опанував теоретичний матеріал, його відповідь була розгорнутою, але містила недостатньо вільне оперування професійною термінологією; виявив уміння аналізувати музичні твори з точки зору їх розуміння як художньої цілісності, виявив сформовані навички визначення композиційних, драматургічних, жанрово-стильових особливостей музичного твору, виявлення потенційних можливостей його виконавської інтерпретації; відповідь студента містила 2-3 незначних помилки.

Оцінка «добре» **C (74–81)** – ставиться студенту, який в повному обсязі опанував теоретичний матеріал, його відповідь була розгорнутою, але не містила вільного оперування професійною термінологією; виявив уміння аналізувати музичні твори з точки зору їх розуміння як художньої цілісності, виявив сформовані навички визначення композиційних, драматургічних, жанрово-стильових особливостей музичного твору, виявлення потенційних можливостей його виконавської інтерпретації; відповідь студента містила 3-4 незначних помилки.

Оцінка «задовільно» **D (64–73)** – ставиться студенту, який не в повному обсязі опанував теоретичний матеріал, його відповідь не містила обґрунтувань окремих теоретичних положень, відрізнялась недостатньо вільним користуванням професійною термінологією; виявив достатнє уміння аналізувати музичні твори, але обмежену зорієнтованість в жанрових, стильових, історичних особливостях музичних форм; виявив сформовані навички визначення композиційних та драматургічних особливостей музичного твору, виявлення потенційних можливостей його виконавської інтерпретації; відповідь студента містила 4-5 помилок.

Оцінка «задовільно» **E (60–63)** – ставиться студенту, який частково опанував теоретичний матеріал, його відповідь не містила обґрунтувань окремих теоретичних положень, відрізнялась недостатньо вільним користуванням професійною термінологією; виявив недостатнє уміння аналізувати музичні твори, але обмежену зорієнтованість в жанрових, стильових, історичних особливостях музичних форм; виявив недостатньо сформовані навички визначення композиційних та драматургічних особливостей музичного твору, виявлення потенційних можливостей його виконавської інтерпретації; відповідь студента містила 6-7 помилок.

Оцінка «незадовільно» **FX (35–59)** – ставиться студенту, який виявив пасивність в оволодінні теоретичним матеріалом, недостатнє усвідомлення логіки та особливостей музичного формоутворення, композиційних, драматургічних, жанрово-стильових особливостей музичного твору, відсутність уявлення про музичний твір як художню цілісність, що є основою його музично-виконавської інтерпретації; це є свідченням фрагментарності музично-теоретичних знань і відсутності відповідних умінь; відповідь студента була неповною і містила значну кількість помилок.

Оцінки «незадовільно» **F (1–34)** – заслуговує відповідь студента, який продемонстрував суттєву обмеженість теоретичних знань, відсутність аналітичних, практичних навичок і відповідних умінь; відповідь студента містила велику кількість помилок.

ІНКЛЮЗИВНЕ НАВЧАННЯ

Навчальна дисципліна може викладатися для більшості студентів з особливими освітніми потребами.

ПОЗААУДИТОРНІ ЗАНЯТТЯ

Передбачається у межах вивчення навчальної дисципліни участь студентів у міжнародних та вітчизняних конференціях, конкурсах творчих робіт, круглих столах тощо.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Антонович М. *Musica sacra*: Збірник статей з історії української церковної музики. – Львів, 1997. – 261 с.
2. Барокові духовні пісні з рукописних співаників XVIII ст. Лемківщини / Вступ, упорядкування і коментарі О. Гнатюк. – Львів: Місіонер, 2000. – 336 с.
3. Герасимова-Персидська Н. Есхатологічна тема в українській музиці барокко // Всеукраїнська міжнародна християнська асамблея. – К., 1998. – С. 197–200.
4. Герасимова-Персидська Н. Італійські впливи в українській музиці XVII століття // Музична культура Італії та Франції: від бароко до романтизму (проблеми стилю та міжкультурних контактів). – К., 1991. – С. 17–25.
5. Герасимова-Персидська Н. Роль зв'язків хорової музики XVIII ст. з тогочасним театром у демократизації музичного мистецтва // Українське музикознавство. – К.: Музична Україна, 1974. – Вип. 9. – С. 23–45.
6. Герасимова-Персидська Н. Український варіант музичного барокко // Українське барокко. Матеріали I конгресу Міжнародної асоціації українців (Київ, 27 серпня – 3 вересня 1990 р.). – К., 1993. – С. 244–250.
7. Герасимова-Персидська Н. Хоровий концерт на Україні в XVII–XVIII ст. – К.: Музична Україна, 1978. – 184 с.
8. Герасимова-Персидська Н. О. Сорок років *Musicae antiquae Ukraine*. *Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського*: Науковий журнал. 2009. №1 (2). С. 26–33.
9. Дем'яненко Б.М. Індивідуально-стильова специфіка музичного мовлення в партесних композиціях другої половини XVII – першої половини XVIII століть. Дис. ... канд. мистецтвознавства. – К., 2021.
10. Дилецький М. Граматика музикальна: фотокопія рукопису 1723 року / Підготовка до видання, транскрипція та коментар О. Цалай-Якименко. – К.: Музична Україна, 1970. – XCIV, 112 с.
11. Дилецький М. Хорові твори / Упорядник Н. О. Герасимова-Персидська. – К.: Музична Україна, 1981. – 253 с.
12. Дослідниця партесних концертів Євгенія Ігнатенко: «Наукова робота має конвертуватись у те, що почують слухачі» / Підготувала Ю. М. Пальцевич. *Moderato*: *moderato.in.ua*. 28 серпня 2020. URL: <https://moderato.in.ua/malenki-muzychni-istoriyi/doslidnitsya-partesnih-kontsertiv-yevgeniya-ignatenko-naukova-robita-maye-konvertuvatis-u-te-shho-pochuyut-sluhachi.html>
13. Духовний світ бароко. Збірник статей. – К.: Курс, 1997. – 112 с.
14. Зосім О. Західноєвропейська духовна пісня на східнослов'янських землях у XVII–XIX століттях: монографія. – К.: ДАКККиМ, 2009. – 204 с.
15. Ігнатенко Є.В. Бароко (музика) // Велика українська енциклопедія. URL: [https://vue.gov.ua/Бароко_\(музика\)](https://vue.gov.ua/Бароко_(музика)) (дата звернення: 2.10.2023).
16. Ігнатенко Є.В. Галаганівський (Сокиринський) вертеп як сучасний перформанс // *The Claquers*, 31 жовтня 2021, <https://theclaquers.com/posts/7893>
17. Ігнатенко Є.В. Діяльність Онисії Шреєр-Ткаченко у контексті українсько-польських культурних зв'язків (1960-ті – початок 1970-х років) // Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського: Композитори і музикознавці Київської консерваторії у 1941–2010-х роках. К., 2016. Вип. 114. С. 227–254.
18. Ігнатенко Є.В. До історії становлення київської школи старовинної музики: україно-польські музичні зв'язки (академік Н. О. Герасимова-Персидська) // Сучасні проблеми

- дослідження, реставрації та збереження культурної спадщини. К.: НАМУ, 2017. № 12–13. С. 73–78.
19. Ігнатенко Є.В. Міжнародний фестиваль і конгрес “Musica Antiqua Europae Orientalis” в оцінках радянської музичної преси // Часопис НМАУ імені П. І. Чайковського. К., 2019. №1 (42). С. 7–17.
 20. Ігнатенко Є.В. Партесний концерт на віршований текст – нове явище художньої культури середини XVIII століття // Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського: Слово, інтонація, музичний твір. – К.: Видання КДВМУ ім. Р. М. Глієра, 2003. – Вип. 27. – С. 141–150.
 21. Ігнатенко Є.В. Партесні концерти 1730–40-х років з київської колекції: нові надбання // Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського. Київ, 2022, вип. 134, с. 51–68. <https://doi.org/10.31318/2522-4190.2022.134.269604>
 22. Ігнатенко Є.В. Рукописи партесних концертів у світлі теоретичних уявлень Миколи Дилецького // Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського: Духовна культура України: традиції та сучасність. – К., 2010. – Вип. 85. – С. 138–162.
 23. Ігнатенко Є.В. Українська старовинна музика на польському фестивалі та конгресі *Musica Antiqua Europae Orientalis* // Київське музикознавство: Культурологія та мистецтвознавство. К., 2016. №53. С. 3–14.
 24. Корній Л. Історія української музики: В 3 т. – Київ – Харків – Нью-Йорк: Видавництво М. П. Коць, 1996–2001.
 25. Кузьмінський І. Витоки, музична теорія та виконавська практика партесного багатоголосся. – Дис. ... канд. мистецтвознавства. – К., 2014. – 175 с.
 26. Кузьмінський І. Музично-теоретичні трактати «Ars et Praxis Musica» Зигмунта Лявксміна та «Мусикійська граматика» Миколи Дилецького: до питання їх спорідненості // Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського: Старовинна музика – сучасний погляд. – К., 2011. – Вип. 102. Кн. 5. – С. 139–155.
 27. Кузьмінський І. Партитурна нотація партесного багатоголосся та виконавська практика // Часопис НМАУ імені П. І. Чайковського. – К., 2010. – № 3 (8). – С. 123–133.
 28. Медведик Ю. Українська духовна пісня XVII–XVIII століть. – Львів: Видавництво Українського Католицького Університету, 2006. – 324 с.
 29. Партесний концерт. Матеріали з історії української музики / Упорядник Н. О. Герасимова-Персидська. – К.: Музична Україна, 1976. – 231 с.
 30. Партесні концерти XVII–XVIII століть з київської колекції / Упорядник Н. О. Герасимова-Персидська, спец. редакція та підготовка до друку Є. В. Ігнатенко. – К.: Музична Україна, 2006. – 340 с.
 31. Пекалицький С. Духовні твори. – К.: Камерний хор «Київ», 2008. – 55 с.
 32. Персидська-Герасимова Н. О. Рукописи багатоголосних творів XVII–XVIII ст. у фондах відділу рукописів ЦНБ Академії наук УРСР. *Фонди відділу рукописів Центральної наукової бібліотеки АН УРСР*. Київ, 1982. С. 116–129.
 33. Стельмащук Р. Про деякі аспекти виконання українських партесних концертів початку XVIII століття // Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського: Старовинна музика: сучасний погляд. *Ars medievalis – ars contemporalis* – К., 2006. – Вип. 41. Кн. 2. – С. 177–183.
 34. Степаненко М. Зображення українського дударя на німецькій гравюрі кінця XV століття / М. Степаненко // Український музичний архів. Документи і матеріали з історії української музичної культури. – К.: Центрумзінформ, 2003. – Вип. 3. – С. 47–53.
 35. Український кант XVII–XVIII століть / упоряд., вступна стаття і примітки Л. В. Івченко – К.: Музична Україна, 1990. – 200 с.
 36. Українські партесні мотети початку XVIII століття з югославських зібрань / Упорядник Н. О. Герасимова-Персидська. – К.: Музична Україна, 1991.
 37. Харнонкурт Н. Музика як мова звуків. Шлях до нового розуміння музики. – Суми: Собор, 2002. – 184 с.
 38. Херувимська пісня України та її діаспори. Антологія. – К., 2010. – 516 с.

39. Хрестоматія української доживотної музики. – К., 1974.
40. Цалай-Якименко О. Київська школа музики XVII століття. – Київ – Львів – Полтава, 2002. – 500 с.
41. Шуміліна О. А. Невідомі партесні твори з рукописного комплексу київського Златоверхо-Михайлівського монастиря. *Київське музикознавство*. Київ, 2000. Вип. 5. С. 206–215.
42. Шуміліна О. А. Стиллова динаміка української духовної музики XVII–XVIII століть (за матеріалами рукописних колекцій). Донецьк, 2012. 299 с.
43. Nicolaus Dylecki, ca. 1630-1690. *Vesperae, Liturgia, Concerti quatuor vocum* / Ed. Irina Gierasimowa. Warszawa, 2018.
44. Ignatenko Ye. Ukrainian and Belarusian Church Music of the 17th century: Meeting of the East with the West // *IMS-RASMB, Series Musicologica Balcanica*, 4, 2023, pp. 92-108. DOI: <https://doi.org/10.26262/smb.v0i4.8129>